

Süt Sığırcılığında Üreticilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kocaeli'nin Derince İlçesi Örneği

Analysis of the Problems Faced by Farmers in Dairy Cattle Farming: The Case of Derince District of Kocaeli Province

Öğr. Gör. Dr. Bahar AYDIN CAN

Kocaeli Üniversitesi, İzmit Meslek Yüksekokulu, Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü, Kocaeli, Türkiye
baharcan@kocaeli.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1096-7875

Prof. Dr. Sait ENGİNDENİZ

Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, İzmir, Türkiye
sait.engindeniz@ege.edu.tr
ORCID: 0000-0002-7371-3330

Öğr. Gör. Dr. Onur CAN

Kocaeli Üniversitesi, İzmit Meslek Yüksekokulu, Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü, Kocaeli, Türkiye
e-posta: onur.can@kocaeli.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4472-2414

Öz

Türkiye'de süt sığırcılığı, kişi başına hayvansal protein ihtiyacının karşılanmasında önemli rol oynamaktadır. Ayrıca yıl boyunca sürekli gelir sağlaması ve süt ürünlerine hammadde temin etmesi nedeniyle de hayvansal üretime ciddi katkı sağlamaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, Kocaeli ilinin Derince ilçesindeki üreticilerin süt üretimi ve süt sığırcılığı yetiştiriciliğindeki karşılaştıkları sorunları analiz etmektir. Araştırmanın ana materyalini Kocaeli ili Derince ilçesine bağlı Çavuşlu Köyünde süt sığırcılığı yetiştiriciliği yapan üreticiler ile yüz yüze görüşme yoluyla elde edilen veriler oluşturmaktadır. Bu amaçla büyükbaş hayvan yetiştiriciliği faaliyetini sürdüren, köyde yaşamını devam ettiren ve görüşmeyi kabul eden 61 üretici ile görüşme sağlanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde önce üreticilerin sosyo-ekonomik özellikleri incelenmiş, daha sonra işletmelerin sahip olduğu hayvan sayısı, süt üretimi ve süt sığırcılığı yetiştiriciliği ile karşılaştıkları sorunlar ortaya konulmuştur. İncelenen işletmelerde ortalama sağmal hayvan varlığı 10.03 baş ve yıllık hayvan başına ortalama süt verimi 4185.71 kg/baştır. Araştırma sonuçlarına göre üreticilerin süt sığırcılığı yetiştiriciliğinde en fazla karşılaştıkları sorunlar; sütün kalitesine göre fiyatlandırılmaması, örgütlenme yetersizliği, mandıraların sütü düşük fiyattan satın alması, ilaç masraflarının yüksek olması ve fabrikanın süt fiyatında gereken artışı yapmamasıdır. Sonuç olarak, Kocaeli ilinde süttten elde edilebilecek katma değer artırılması köyde ve yakın çevrede kurulacak süt işleme tesisleri ile mümkündür. Böylelikle üreticiler aracısız daha yüksek kazanç elde edebilme imkanı bulabilecektir. Bu açıdan yerel yönetimlerin bölgede süt işleme ve paketleme tesislerinin kurulmasında destek olmasının, ilin ve bölgenin hayvancılık bakımından kalkınmasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hayvancılık Ekonomisi, Süt Sığırcılığı, İnek Sütü, Kocaeli

Abstract

Dairy cattle farming in Turkey plays an important role in meeting the need for animal protein per person. In addition, it makes a significant contribution to animal production due to the fact that it provides continuous income throughout the year and provides raw materials for dairy products. The main purpose of this research is to analyze the problems faced by farmers in Derince district of Kocaeli province in milk production and dairy cattle farming. The main material of the study is the data obtained through face-to-face interviews with farmers engaged in dairy cattle farming in Çavuşlu Village of Derince district of Kocaeli province. For this purpose, interviews were provided with 61 farmers that continue their cattle breeding activities, continue their lives in the village and have agreed to meet. Before analysing the research data the socio economic characteristics of the farmers were examined and then the number of animals owned by the farms, the milk production and the problems they faced with dairy cattle farming. The average milking animal presence in the examined farms is 10.03 cattle, and the average milk yield per animal per year is 4185.71 kg/cattle. According to the research results, the most common problems faced by farmers in dairy cattle farming are; milk not being priced according to its quality, the lack of organization, high drug costs, dairies buying milk from low prices while the factories are not making necessary increases in milk prices. As a result, it is possible to increase the added value of milk in Kocaeli by establishing milk processing facilities in villages and nearby areas. In this respect, the support of local governments to the establishment of milk processing and packaging facilities in the region will play an important role in development of the province and the region in terms of animal husbandry.

Keywords: Livestock Economy, Dairy Cattle Farming, Cow Milk, Kocaeli

1. Giriş

Tarihsel olarak bakıldığında, uluslararası gıda talebinin artması, çiftçiliğin yoğunlaştırılması yoluyla karşılanmıştır (McWilliam ve Balzarova, 2017). 2050 yılına kadar küresel nüfus artışıyla dünya nüfusunun 9.8 milyara ulaşacağı tahmin edilmekte, bu nedenle tarımsal üretimin artması beklenmektedir (United Nation, 2017). Tarımsal üretimin en önemli faaliyet alanlarından biri hayvancılıktır. Hayvancılık, yoksulluğun azaltılmasında ve hane halkı gıda güvenliğinde önemli bir rol oynamaktadır (Tinga vd., 2019). İnsanların sağlıklı ve dengeli beslenmesinde, hayvansal protein ihtiyacının karşılanması gerekmektedir. Bu nedenle süt ve süt ürünlerinin tüketiminin sağlanmasında süt sığırcılığı önem taşımaktadır. Süt sığırcılığı; toplumun süt ihtiyacının karşılanması, tarımsal üretime katma değer sağlaması ve besi sığırcılığına kaynak oluşturması açısından önemlidir. Ayrıca sağlık yönünden faydaları olduğu gibi, ekonomiye de önemli katkı sağlayan bir tarımsal üretim dalıdır (Çoşkun ve Uğur, 2005).

Dünyada ve Türkiye'de büyükbaş hayvan yetiştiriciliği denildiği zaman, sığır yetiştiriciliği akla gelmekte ve süt üretiminin büyük bir çoğunluğu da büyükbaş hayvanlar içinde en önemli yeri olan sığırdan karşılanmaktadır (Yılmaz, 2010). FAO'nun 2021 yılı verilerine göre, dünyada 887 milyon baş sığır bulunmaktadır. Sığır varlığının en fazla olduğu ülkeler sırasıyla; Brezilya (%17.74), Hindistan (%12.68), ABD (%6.16), Etiyopya (%4.31) ve Arjantin'dir (%3.98). Türkiye 17.8 milyon baş sığır varlığı ile dünyada %1.17 oranında bir pay almaktadır (FAOSTAT, 2022). Dünya süt üretimi 2000-2020 yılları arasında %53 oranında artışla 887 milyon tona ulaşmıştır. Asya kıtası dünya süt üretiminin %42.18'ini karşılayan en büyük bölgedir. Avrupa (%26.43), Amerika (%22.17), Afrika (%5.76) ve Okyanusya (%3.46) süt üreten diğer bölgelerdir. Hindistan dünya süt üretiminde %20.74 payı ile en fazla süt üreten ülkedir. ABD %11.42'lik payı ile ikinci sıradadır. Diğer ana üretici ülkeler; Pakistan, Çin, Brezilya, Almanya, Rusya Federasyonu ve Fransa'dır. Türkiye dünya süt üretiminde %2.46 ile düşük bir paya sahiptir.

Türkiye'de türlere göre hayvan sayısı ve süt üretim miktarları incelendiğinde süt üretiminin en önemli kısmının sığırdan karşılandığı görülmektedir (Özdemir vd., 2022). Büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde sığır varlığı 16.8 milyon baş (%98.99) ile en büyük orana sahiptir. Süt sığırı üretimi Türkiye'de önemli bir endüstridir. Sığırlar toplam süt üretiminin %90.51'ini oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, Türkiye'de sağılan sığır sayısı 2010-2019 yılları arasında %67.35 artmıştır. Bu artışta devlet tarafından verilen hayvancılık desteklemelerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'nin süt sığırcılığı sektöründe rekabet gücü düşüktür. Diğer AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında yüksek üretim maliyetlerine sahip olunması dış piyasada rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir. Süt sığırcılığında çiftçilerin maliyetlerini etkileyen en önemli unsurlardan biri yemdir (Akbay ve Akdoğan, 2022). Yüksek yem fiyatları ve artan girdi maliyetleri süt sığırcılığının devamlılığı konusunda üreticileri olumsuz yönde etkilemektedir.

Süt sığırcılığı işletmelerinde her gün ürün alınabildiği ve kısa vadede paraya dönüştürülebildiği için, küçük aile işletmeleri için avantajlı bir üretim dalıdır. Ancak küçük aile işletmelerinin masraflarını karşılayacak sayıda büyükbaş hayvanın bulunmaması ve sütün pazarlanması konusunda belirleyici olamamaları, beklentilerini karşılamamaktadır.

Türkiye nüfusunun dengeli beslenmesi için süt üretiminin artırılması ve süt sığırcılığının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu da ancak süt sığırcılığı işletmelerinin incelenmesi ve yakından takip edilmesi ile mümkündür. Özellikle bölgesel düzeyde üreticilerin durumunun ve süt sığırcılığı yetiştiriciliğinde karşılaştıkları sorunların ortaya konulması gerekmektedir. Bu şekilde, süt sığırcılığına yönelik sorunların çözülmesi ve en uygun politikaların saptanabilmesi açısından önemli veriler elde edilebilecektir.

Türkiye'de bugüne kadar süt sığırcılığı işletmelerinin sorunları üzerine birçok araştırma yapılmıştır (Boz, 2013; Atmak ve Yazgan, 2018; Uçum ve Gülçubuk, 2018; Demirhan ve Yenilmez, 2019; Torgut vd., 2019; Alkan ve Güney, 2020; Akdoğan ve Akbay, 2022; Özdemir vd., 2022). Ancak farklı bölgelerde süt sığırcılığı yetiştiriciliği yapan üreticilerin sorunlarının saptanmasına yönelik araştırmaların sürdürülmesi gerekmektedir. Böylelikle, süt sığırcılığının ekonomik sonuçları saptanacak ve geliştirilmesine yönelik önlemler alınabilecektir.

Doğu Marmara Bölgesi, Türkiye toplam inek sütü üretiminin %5.17'sini, Kocaeli ili ise, Doğu Marmara süt üretiminin %9.73'ünü karşılamaktadır (TÜİK, 2022). Kocaeli ili Türkiye'nin en önemli sanayi şehirlerinden biri olmasına rağmen, aynı zamanda tarımsal üretim potansiyeli olan bir şehirdir. Süt sığırcılığı bakımından üretilen sütün işlenmesiyle sağlanabilecek katma değerde Kocaeli'nin sanayi şehri olması önemli bir unsur oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Kocaeli ilinin Derince ilçesi Çavuşlu Köyü'ndeki üreticilerin süt sığırcılığı yetiştiriciliğinde karşılaştıkları sorunları analiz etmek ve işletmelerin etkinliğinin artırılması için bazı politika önerileri sunmaktır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın ana materyalini Kocaeli ili Derince ilçesine bağlı Çavuşlu Köyündeki süt üreticilerinden yüz yüze anket yöntemiyle toplanan veriler oluşturmaktadır. Aktif olarak süt sığırcılığı yetiştiriciliği yapan üreticiler belirlenirken, Kocaeli ili Derince İlçesi Çavuşlu köyündeki Çavuşlu Tarımsal Kalkınma Kooperatifine ortak olan üreticiler ile görüşülmesine karar verilmiştir. Bu çerçevede araştırma kapsamında kooperatife ortak olup, büyükbaş hayvan yetiştiriciliği faaliyetini sürdüren, köyde yaşamını devam ettiren ve görüşmeyi kabul eden 61 işletme ile görüşme sağlanmıştır. Ayrıca konuyla ilgili daha önce yapılmış yerli ve yabancı bilimsel çalışmalar, yayınlar ve raporlardan da yararlanılmıştır.

Araştırma verilerini derlemek üzere hazırlanan anket formu, üreticilerin sosyo-ekonomik özelliklerini belirleyici sorular, büyükbaş hayvan sayısı, süt üretimi ve pazarlama durumuna ilişkin sorular ve süt sığırcılığı yetiştiriciliğinde karşılaşılan problemleri belirleyici sorulardan oluşmuştur. Araştırmada verilerin elde edilmesinde 2020 yılı üretim dönemi esas alınmıştır.

Araştırmada anketlerinden elde edilen veriler uygun şekilde kodlanıp, gerekli istatistiksel analizler SPSS 22.0 (Statistical Package for Social Sciences) programında yapılarak yorumlanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde yüzde ve ortalama hesaplama gibi temel istatistik yöntemler kullanılmıştır. Öncelikle incelenen işletmelerin sosyo-ekonomik özellikleri ortaya konulmuştur. Daha sonra hayvan sayısı, süt üretimi, üretici eline geçen süt fiyatları incelenmiş ve karşılaşılan temel sorunlar incelenmiştir. İşletmelerin süt sığırcılığı yetiştiriciliğinde karşılaşılan sorunlar hakkındaki düşüncelerini, bakış açılarını ve tutumlarını belirlemek için tutum ve davranış ölçeklerinden 5'li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Likert ölçeğine göre, tutum ölçeğinde yer alan ifadeler 5'li bir ölçeğe göre değerlendirilip, tutum şiddeti değerlendirilirken 1'den 5'e doğru olumlu yönde artacak şekilde ölçeklendirilmiştir.

3. Araştırma Bulguları

3.1. Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Tablo 1'de üreticilerin sosyo-ekonomik özellikleri verilmiştir. Üreticilerin yaşı 35-67 arasında değişmekte olup, ortalama yaş 52.41'dir. Eğitim süreleri 5-16 yıl arasında değişmektedir ve ortalama eğitim süresi 6.60 yıldır. Üreticilerin tarımsal deneyimleri ortalama 38.46 yıldır.

İncelenen işletmelerde ortalama aile nüfusu 4.70 kişidir. Toplam aile nüfusunu %51.28'ini kadın ve %48.72'sini erkek nüfus oluşturmaktadır. Yaş dağılımları bakımından incelendiğinde; nüfusun %6.17'sini 0-6 yaşta, %15.74'ünü 7-14 yaşta, %50.64'ünü 15-49 yaşta, %27.45'ini 50-67 yaşta kişilerin oluşturduğu görülmektedir. İşletmelerde ortalama aile işgücü potansiyeli erkek iş birimi (EİB) olarak 3.25, erkek iş günü (EİG) olarak ise 975'dir. İncelenen işletmelerde, aile işgücü mevcudunun ortalama olarak %77.08'i kullanılmakta, %22.82'si ise atıl kalmaktadır. Kullanılan işgücünün %71.28'i işletme içinde, %5.80'i işletme dışında kullanılmaktadır.

İşletmelerin sahip olduğu arazi genişliği 35 ile 415 dekar arasında değişmektedir ve ortalama arazi genişliği 151.41 dekar olarak saptanmıştır. Ortalama parsel sayısı 15.59, ortalama parsel genişliği ise 9.71 dekar olarak belirlenmiştir. İncelenen işletmelerde arazi mülkiyet durumu incelendiğinde; işletmeler ortalamasına göre toplam işletme arazisinin %61.34'ü mülk arazilerden, %36.37'si kiralanan arazilerden, %2.29'u ise ortak işletilen arazilerden oluşmaktadır. İşletme arazilerinde en fazla yetiştirilen ürün mısırdır. Bitkisel üretimde arpa, yulaf, buğday ve yonca diğer en çok yetiştirilen ürünler arasındadır.

Genel olarak işletmelerin %42.60'nun tarımsal kredi kullandığı görülmektedir. İşletme büyüklüğü ile paralel olarak kredi kullanım oranının da arttığı tespit edilmiştir. İşletmeler özellikle yem masraflarını karşılamak ve hayvan alımını sağlamak için kredi kullandıklarını belirtmişlerdir.

İncelenen işletmelerin tamamı Çavuşlu Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifine ortak ve Ziraat Odasına üye durumdadır. Süt Üretici Birliği'ne üye üreticiler %50.82 iken, Damızlık Birliği'ne üye üreticiler %36.07 ile daha düşük paya sahiptir. Araştırmanın yapıldığı Çavuşlu Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'nde üreticilerin ortaklık süresi ortalama 16.64 yıl olarak hesaplanmıştır. Üreticilerin tamamına yakınının kooperatife kuruluşundan itibaren ortak olduğu belirlenmiştir.

Tablo I: Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Üreticilerin yaşı	52.41
Üreticilerin eğitim süresi (yıl)	6.60
Üreticilerin tarımsal deneyimi (yıl)	38.46
Aile nüfusu (kişi)	4.70
Aile işgücü potansiyeli (EİB)	3.25
Aile işgücü kullanım oranı (%)	71.28
Arazi mevcudu (da)	151.41
Tarımsal kredi kullanma durumu (%)	42.60
Süt Üreticileri Birliğine üye olma durumu (%)	50.82
Çavuşlu Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifine ortaklık süresi (yıl)	16.64

3.2 İncelenen İşletmelerde Hayvan Mevcudu

İncelenen işletmelerde işletme başına ortalama hayvan mevcudunun büyükbaş hayvanlarda 29.97 baş, küçükbaş hayvanlarda 3.62 baş olduğu görülmektedir (Tablo II). İşletmelerde en fazla büyükbaş hayvan mevcudu 143 baş iken, en fazla küçükbaş hayvan mevcudu 120 başdır. İşletmelerde küçükbaş hayvan olarak sadece koyun yetiştiriciliğinin yapıldığı saptanmıştır. Bölge halkı geçiminin büyük bir kısmını büyükbaş hayvan yetiştiriciliğiyle sağlamaktadır.

Tablo II: İncelenen İşletmelerde Hayvan Mevcudunun Dağılımı

Hayvan mevcudu	Toplam hayvan sayısı (baş)	İşletme başına düşen ortalama
Büyükbaş	1828	29.97
Küçükbaş	221	3.62

İncelenen işletmelerde sağılan hayvan varlığı; yerli ırk süt sığırları, melez ırk süt sığırları ve kültür ırk süt sığırlarından oluşmaktadır. Genel olarak işletmeler arasında sağmal hayvan varlığında en fazla payı %53.43 ile melez ırk meydana getirmektedir. İşletmelerde yerli ırk en az bulunan hayvan ırkıdır. İşletmelerde genel olarak hayvan cinsi bakımından en fazla oranda sağmal inek bulunmakta olup, buzağı varlığı ikinci sırada takip etmektedir. Tablo III'e göre incelenen süt sığırcılığı işletmelerinde işletme başına düşen sağmal inek sayısı ortalama 10.03 baş olup, sahip olunun sağmal inek sayısı işletme büyüklüğüne paralel olarak artmaktadır.

Tablo III: İncelenen İşletmelerde Irklara Göre Büyükbaş Hayvan Varlığı (Baş)

Büyükbaş hayvan mevcudu	Yerli Irk			Kültür Irk			Melez Irk			Toplam		
	Sayı (baş)	% Payı	Toplam içinde % pay	Sayı (baş)	% Payı	Toplam içinde % pay	Sayı (baş)	% Payı	Toplam içinde % pay	Sayı (baş)	% Payı	Toplam içinde % pay
Sağmal İnek	53	29.12	8.66	232	33.14	37.91	327	34.57	53.43	612	33.48	100.00
Buzağı	18	9.89	4.89	148	21.14	40.22	202	21.35	54.89	368	20.13	100.00
Dişi Dana	10	5.49	3.41	133	19.00	45.39	150	15.86	51.19	293	16.03	100.00
Erkek Dana	46	25.27	16.91	82	11.71	30.15	144	15.22	52.94	272	14.88	100.00
Düve	39	21.44	32.77	37	5.29	31.09	43	4.55	36.14	119	6.51	100.00
Tosun	16	8.79	9.76	68	9.72	41.46	80	8.46	48.78	164	8.97	100.00
Toplam	182	100.00	9.96	700	100.00	38.29	946	100.00	51.75	1828	100.00	100.00

3.3. İncelenen İşletmelerde Süt Üretimi ve Üretici Eline Geçen Süt Fiyatları

İşletmelerde ortalama laktasyon süresi 273.69 gün olarak hesaplanmıştır. İncelenen işletmelerde hayvan başına ortalama günlük süt verimi 12.68 kg'dır (Tablo IV). TÜİK 2019 yılı süt sığırcılığı verilerine göre, hayvan başına süt verimi 10.35 kg olarak hesaplanmıştır. Buna göre, genel olarak işletmelerde hayvan başına hesaplanan süt veriminin (12.68 kg) Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir.

İşletmelerde ortalama süt satış fiyatı 2.83 TL/kg olarak hesaplanmıştır. Üretici eline geçen süt fiyatının 2.45-4.00 TL/kg arasında değiştiği belirlenmiştir.

Tablo IV: İncelenen İşletmelerde Laktasyon Süresi, Günlük Süt Verimi ve Süt Fiyatı

Laktasyon süresi (gün)	273.69
Günlük süt verimi (kg/baş/gün)	12.68
Süt satış fiyatı (TL/kg)	2.83

3.4 İncelenen İşletmelerde Süt Sığırcılığında Karşılaşılan Sorunlar

Bu bölümde üreticilerin, süt sığırcılığı yetiştiriciliğinde karşılaşılabilecek sorunlar karşısındaki görüş, tutum ve beklentileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla üreticilere süt sığırcılığı yetiştiriciliği ile ilgili olabilecek sorunlara ne

düzeyde katıldıklarını 5'li likert ölçeğine göre değerlendirmeleri istenmiştir. Sorunlar için değerlendirme yapılırken 1-kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-kararsızım, 4-katılıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum şeklinde puanlar verilerek ağırlıklı ortalamaları alınmıştır.

İncelenen işletmelerde arasında "kesinlikle katılıyorum" düşüncesinde "sütün kalitesine göre fiyatlandırılmaması" ifadesine üreticilerin %95.1'i, "mandıraların sütü düşük fiyattan satın alması" ifadesine üreticilerin %86.9'u en fazla oranlarda katılmaktadır. Ortalama puanlarda üreticilerin en fazla katıldıkları sorunlar sırasıyla sütün kalitesine göre fiyatlandırılmaması (4.90), örgütlenme yetersizliği (4.82), mandıraların sütü düşük fiyattan satın alması (4.79), ilaç masraflarının yüksek olması (4.43) ve fabrikanın süt fiyatında gereken artışı yapmaması (4.41) gelmektedir (Tablo V). Genel olarak incelendiğinde üreticilerin özellikle süt satış fiyatlarının beklentilerini karşılamadığı, kaliteli süt üreten üreticiyle üretmeyen üreticinin farkının olmadığını düşündükleri görülmektedir. Demirhan ve Yenilmez (2019)'ın Uşak ilinde yaptıkları araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu araştırmada da en önemli sorunlar arasında sütün değer fiyattan satılamaması gelmektedir. Balıkesir ilinde yapılan bir araştırmada işletmelerin süt üretim sürecinde karşılaştıkları en önemli sorunun kaba yem temini olduğu belirlenmiştir (Özdemir vd., 2022). Doğu Akdeniz bölgesinde süt sığırcılığı yapan işletmeler üzerinde yapılan bir diğer araştırmada da üreticiler en önemli problem olarak yem fiyatlarının yüksek olmasını belirtmişlerdir (Boz, 2013).

Tablo V: İncelenen İşletmelerde Üreticilerin Süt Sığırcılığı Yetiştiriciliğinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Görüşleri

Sorunlar	Katılma düzeyi*					Ortalama
	1	2	3	4	5	
	Üretici sayısı	Üretici sayısı	Üretici sayısı	Üretici sayısı	Üretici sayısı	
<i>Sütün kalitesine göre fiyatlandırılmaması</i>	-	1	1	1	58	4.90
<i>Örgütlenme yetersizliği</i>	-	1	1	6	53	4.82
<i>Mandıraların sütü düşük fiyattan satın alması</i>	-	2	1	5	53	4.79
<i>İlaç masraflarının yüksek olması</i>	4	2	5	3	47	4.43
<i>Fabrikanın süt fiyatında gereken artışı yapmaması</i>	2	5	-	13	41	4.41
<i>Sermayenin yetersiz olması</i>	7	6	1	14	33	3.98
<i>Yüksek veteriner ücretleri</i>	8	6	6	4	37	3.92
<i>Kaba ve kesif yem fiyatlarının yüksek olması</i>	16	10	-	1	34	3.44

Sorunlar	Katılma düzeyi*					Ortalama
	1	2	3	4	5	
	Üretici sayısı	Üretici sayısı	Üretici sayısı	Üretici sayısı	Üretici sayısı	
<i>Kredi ve finansman sıkıntısı</i>	17	12	3	14	15	2.97
<i>Yeterli mera alanı bulunmaması</i>	33	3	-	1	24	2.67
<i>Süt bedelinin zamanında tahsil edilememesi</i>	23	14	3	2	19	2.67
<i>İneğin kızgınlık gösterdiği zamanın tespit edilememesi</i>	22	14	4	5	16	2.66
<i>Teknik bilgi yetersizliği</i>	24	14	3	3	16	2.55
<i>Ot ve saman yapma döneminde yağışların fazlalığı</i>	14	24	8	7	8	2.52
<i>Buzağı ölümleri</i>	21	22	12	3	3	2.10
<i>Ahır hayvancılığının elverişli olmaması</i>	32	13	2	8	6	2.07
<i>Kaliteli kaba yem bulunamaması</i>	27	21	4	4	5	2.00
<i>Kaba yem üretmedeki sorunlar</i>	33	15	2	3	8	1.98
<i>Hayvanların sık hastalanması</i>	29	17	7	3	5	1.98
<i>Süt üretiminde hijyenik koşulların sağlanamaması</i>	29	22	4	3	3	1.84
<i>Çoban bulunamaması</i>	37	13	2	3	6	1.82
<i>Kalifiye işgücü bulunamaması</i>	33	21	-	1	6	1.79
<i>Su kaynaklarının azlığı</i>	40	11	1	3	6	1.75
<i>Üretilen sütün pazarlanmasındaki sorunlar</i>	37	16	1	2	5	1.72
<i>Damızlık hayvan teminindeki sorunlar</i>	41	15	-	2	3	1.54

*1. Kesinlikle Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Fikrim yok, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle Katılıyorum

4. Sonuç ve Öneriler

Hayvancılık sektörü, tarımsal kalkınmada üretimin yanı sıra ülkeye yarattığı katma değer ve istihdam imkânları bakımından tarımın diğer alt sektörleri kadar önemlidir. Hayvancılıkta işletmelerin faaliyetlerini ekonomik anlamda sürdürebilmelerinde yem ihtiyacını karşılayabilmek için bitkisel üretimi de birlikte yürütmeleri gerekmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde hayvancılıkta, hem girdi üretimi, hem de hayvansal üretim birlikte entegre bir şekilde yürütülmektedir. Türkiye’de sığırcılığın yapan işletmelerin çoğunun aile işletmesi niteliğinde olduğu ve yem üretimi konusunda işletmelerin yetersiz kaldığı görülmektedir. Hayvancılık sektöründe stratejik öneme sahip bu işletmelerin mevcut durumunun ve sorunlarının iyi

analiz edilmesine ve sorunların çözümü konusunda da öneriler geliştirilmesine gerek duyulmaktadır.

Kocaeli ilinin Derince ilçesine bağlı Çavuşlu köyünde süt sığırcılığı yapan işletmelerin mevcut yapısını saptamak ve karşılaştıkları sorunları ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırmada, genel olarak işletmelerin küçük ölçekli işletme niteliğinde olduğu belirlenmiştir. Üreticilerin tarımsal deneyimlerinin yüksek, eğitim düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. İncelenen işletmelerde aile işgücünün işgücüne katılım oranının yüksek olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlar ışığında, incelenen işletmelerde genel olarak süt sığırcılığı memnuniyeti bakımından üreticilerin yaptıkları işte

emeğinin karşılığını alamamaktan ve özellikle yem ve veteriner masraflarının, üretim maliyetlerinin yüksek olmasından şikayetçi oldukları gözlemlenmiştir. Üreticilerin çoğu süt satışında araçların kendilerinden daha fazla kazandığını düşünmektedir. Bununla birlikte çoğu üreticinin yüksek yem, ilaç ve veteriner masrafları nedeniyle mevcut hayvan sayısını arttırmayı düşünmediği ve üreticilik faaliyetlerini sürdürebilme konusunda zorlandığı tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında süt sığırcılığı yetiştiriciliğinin daha etkin hale getirilmesi ve karşılaşılan sorunların çözümlenmesi için aşağıda bazı öneriler getirilmiştir;

- Süt sığırcılığı yapan işletmeler için ekonomik işletme büyüklüğü belirlenip, yem üretiminin de birlikte sağlanacağı, bitkisel-hayvansal üretimin birlikte yapılacağı entegre bir üretim modeli benimsenmeli, hayvancılık politikalarının bu yönde uygulanması sağlanmalıdır.
- Süt sığırcılığı yetiştiriciliğinde birim hayvandan elde edilen verim ne kadar yüksek olursa, üretici o kadar kazançlı olacaktır. Bu nedenle süt sığırları için düzenli kayıt tutulması yüksek verim sağlayan sığırların belirlenmesini sağlayabilecektir. Böylece bir sonraki nesillere verimi yüksek süt sığırlarının aktarılması ile verimde artış sağlanabilecektir.
- Küçük işletmelerin karlılığında işletme büyüklüğünün artırılması önem taşımaktadır. Bu nedenle üreticilerin işletme büyüklüğünü arttırması yönünde destek ve politikalar oluşturulmalı, işletmelerin sürekliliği için öncelikli politikalar arasında yer almalıdır.
- Süt sığırcılığında girdi maliyetlerinde önemli yer tutan yem masraflarının karşılanması konusunda üreticiye zamanında ödenen ve daha yüksek oranda verilebilecek destekleme politikaları benimsenmelidir.
- Süt üretiminde tam rekabeti sağlayacak, kaliteli sütün gerçek değerinde fiyatlandırılacağı ve kooperatiflerin bu pazarda etkin bir rol üstlenebileceği yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Böylece üretici ve tüketici arasındaki araçların sayısı azaltılarak, üreticinin gelirinde artış, tüketicinin ödediği fiyatta da azalış sağlanabilecektir.
- Yeni yapılan Kuzey Marmara Otoyolu'nun bu bölgeye çok yakın olması, üretilen sütün pazarlanmasında İstanbul gibi büyük bir pazar için stratejik önem oluşturmaktadır. Ancak bölgede üretilen çiğ sütün İstanbul pazarında işlenmek üzere gönderilmesi, Kocaeli ilinde süttten elde edilebilecek katma değer kaybına neden olmaktadır. Oysaki köyde ve yakın çevrede kurulacak süt işleme tesisleri ile üreticinin aracısız daha yüksek kazanç elde etmesine imkan sağlanabilmesi mümkündür. Bu açıdan yerel yönetimlerin bölgede süt işleme ve paketleme tesislerinin kurulmasında destek olmasının, ilin ve bölgenin hayvancılık bakımından kalkınmasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu durum ilerleyen yıllarda bölgeye yapılacak yeni yatırımlara neden olabilecektir.
- Sonuç olarak, süt sığırcılığında üreticilerin genel durumu ve karşılaştıkları sorunların etki ve düzeyleri yakından izlenmeli, bu yönde bölge düzeyindeki araştırmalar sürdürülmeli ve bu şekilde en uygun süt sığırcılığını destekleyici tarım politikaları oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.

Teşekkür

Bu çalışma Kocaeli Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir (Proje Numarası: FBA-2021-2479).

Kaynakça

- Akbay,C.ve Akdoğan,F.(2022). İzmir İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Ekonomik Analizi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi, 25(3), 598-605.
- Akdoğan,F.ve Akbay,C.(2022). İzmir İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Desteklemelerden Yararlanma Düzeyleri, Sorunları ve Beklentileri. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 9(4), 907-915.
- Alkan, S. ve Güney, Z. (2020). Ordu İlindeki Sığırcılık İşletmelerinin İrk Tercihinin Ve Önemli Sorunlarının Belirlenmesi. Mediterranean Agricultural Sciences, 33(2), 299-302.
- Atmak, A. ve Yazgan, K. (2018). Şanlıurfa İlinde Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Yapısı Sorun ve Çözüm Önerileri. Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7(3), 116-125.
- Boz, İ. (2013). Doğu Akdeniz Bölgesi'nde Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi, 16(1), 24-32.
- Çoşkun, H. ve Uğur, F. (2005). Tek-Süt İşletmesine Süt Veren Üreticilerin Süt Üretim Kullanım, Pazarlama Durumları ve Sorunları. Gıda, 30(3), 209-217.
- Demirhan, S.A. ve Yenilmez, M. (2019). Uşak İli Süt Sığırcılığı Yetiştiriciliğinin Mevcut Durumu Sorunları ve Çözüm Önerileri. Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology (TURJAF), 7(12), 2198-2203.
- FAOSTAT, 2022. Live Animals and Livestock Primary and Processed Statistics. Erişim adresi: <http://faostat.fao.org>, Son erişim tarihi: 01.03.2023
- McWilliam, W. and M. Balzarova (2017). The role of dairy company policies in support of farm green infrastructure in absence of government stewardship payments. Land Use Policy, 68, 671-680.
- Özdemir, Y., Kınıklı, F. ve Engindeniz, S. (2022). Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Hayvancılık Desteklerinden Yararlanma ve Memnuniyet Düzeyinin Saptanması: Balıkesir İli Gönen İlçesi Örneği. Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 19(1), 1-10.
- Torgut, E., Annayev S., Türkekul, B. ve Örmeci Kart, M.Ç. (2019). Türkiye'de Uygulamakta Olan Hayvancılık Desteklemelerinin Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelere Etkisi: İzmir İli Örneği. Ziraat Fakültesi Dergisi, 14(1), 29-45.
- Tinga, B.I., D.W. Nguluve, and O.L. Fafetine (2019). Analysis of milk marketing in smallholder dairy farming in Southern of Mozambique. Journal of Agricultural Science and Technology, 9, 390-392.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2022). Tarımsal İstatistikler. <http://tuik.gov.tr>, Son erişim tarihi: 01 Mart 2023.
- Uçum, İ. ve Gülçubuk, B. (2018). Hayvancılığa Dayalı Yerel Sanayi İşletmelerinde Üretim ve Yerel Ekonomiye Katkı Sürecinde Yaşanan Sorunlar. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi, 21(Özel Sayı), 44-54.
- United Nations (2017). World Population Prospects. The 2017 Revision: Key Findings & Advanced Tables, Department of Economic and Social Affairs, New York-NY. Us, USA. Population Division: Working Paper no. ESA/P/WP/248.
- Yılmaz, H. (2010). Süt sığırcılığında kooperatifler aracılığıyla desteklemenin ekonomik ve sosyal etkileri: Adana ili örneği. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.